

om andere redenen zijn de pleurocarpe mossen meestal niet zeer makkelijk te determineeren. Het meeste heb ik op muren gevonden het *cypresbladige slaapmos* (*Hypnum cupressiforme*). Maar ook de allerliefste *Brachythecium albicans* met zijn tonvormige kapseltjes heb ik wel eens aangetroffen en nog andere soorten komen regelmatig voor.

En nu nog een enkel woordje tot de Amsterdamsche natuurvrienden. Weten deze wel allemaal, dat er soms heel aardige dingen te vinden zijn in de steenvoegen der walkanten? Vooral die plaatsjes, waarlangs bij regen het vuile water der straten afvloeit, vertoonen vaak een rijke mossenflora, waarvan *Tortula muralis* en *Bryum argenteum* het grootste deel uitmaken. Maar zelfs tot levermossen toe kan men er vinden. Eenige jaren geleden heb ik aan een walkant van de Keizersgracht *Marchantia polymorpha* aangetroffen met kapsels, zóó fraai, als ik ze slechts zelden elders heb ontmoet. Men ziet alweer: Poëzie is overal!

L. DORSMAN Cz.

GÈKWÈK, HET VROUWENEENDJE.

EN geheelen winter had ze meegedaan aan het vernederend leven van de tamme eenden op een boerenplaats.

Precies op de klok stapte ze waggelend met al die anderen het heem op; ze bleven dan voor de deur in een saamgehoopten troep staan, jammerlijk kwèkend, met op-maat-op-en-neer-gaande beweging om hun voedsel vragend. Overigens lag ze maar stil met den kop achterover tusschen de vlerken op een der ijsschotsen, die de eendenbijt omringden.

Had zij één witte veer? Was haar snavel niet licht-oranje-groen? Had ze niet aan het uiteinde van iedere vleugel drie indigo-blauwe veercomplexjes, die in de zon schitterden van koperblauw tot donkergroen? Zij voelde in zich dat ze van veel hooger komaf was; dat haar vader vrij en frank had geleefd op poelen en plassen; zij voelde dat haar vader een echte »blauwkopjerke« was geweest, die twee prachtige krulveeren op den staart moest hebben gedragen, terwijl de buik bedekt was met prachtig grijs vederdons, bij de borst omlijnd door een doezelige, breede rood-bruine zoom.

't Ijs was nu verdwenen; de zon scheen warmer, vele van de wijfjeseenden zwommen al »plat« en uitgerekte over 't water; de boerenzoon had reeds de korven »gezet« waarin zij de eieren konden leggen.

Bah, die vieze nesten, waar ieder vrouwtje in kwam; neen, dát was niets voor haar, evenmin als de »jerken« die alle kleuren dooreen vertoonden, die de krulletjes slappig op den staart droegen.

Neen! dan moest je de »wilden« zien, prachtig!

Mèteen vloog ze op, draaide om de boereplaats heen en liet zich een eindje verder weer neervallen — iets zwenkend, met de pooten vooruit, de zwemvliezen gespannen.

Even schudde ze haar staart, draaide zich om en zwom weer terug naar haar toom. De mannetjes kwèkten.

Wat 'n stem, dacht ze; en wat 'n kleinzielig geluid, zoo echt kinderachtig-tam. Dan zal

mijn vader 't beter gedaan hebben, zoo'n zware stem en dat piepen door de neusgaten.

En ze walgde van heel de bontveerige zooi en 't tamme gedoe.

Vliegen kòn ze tenminste nog goed; vlug was ze op en haar slag wakte piepend; zij schreeuwde nooit onder 't vliegen zooals die anderen — die stellig bang waren voor vallen.

Wat was dat?

Snel draaide ze zich half om, keek de lucht in en zag naar alle kanten.

Wat was dat?

Ze hoorde het nog duidelijk, dat was géén kwééken meer; dat was zingen zooals alleen de »wilden« het kunnen.

En meteen zwom ze verder.

Daar hoorde ze 't wèer, tegelijk met het piepend-gonzen van 'n zwaren vleugelslag, die al naderkwam.

O, nu verstond ze het: »kom mee!»

Een prachtige man, juist zooals haar vader geweest moest zijn, vloog over haar heen met zèdveel vaart dat zij bijna uit het water werd gezogen.

Zonder te denken wipte ze uit het water; even de kop achterover met zwak gebogen hals, de borst vooruit om flink kracht te zetten, vloog ze op en volgde den »wilde«.

Deze had nu zijn vaart wat ingehouden, zoodat ze hem op zij kwam. Ze zeiden niets, maar vlogen regelmatig door de frissche voorjaarslucht, terwijl land en riet en water als om beurten onder hen langs streken. Van terzijde keek ze naar die forsche figuur naast haar; wat 'n waardigheid lag over 't geheele wezen! wat 'n stoute zware vleugelslag; de hals langgerekt, de kop schitterend als kameleon.

En verder vlogen ze; 'n baak ging onder hen door, 'n groepje waterwilgen stond op de kant van een groote plas waarboven ze nu kwamen; toen werd het haar alsof hemel en aarde één blauw waren. Zij hoorde niets anders dan 't gesoes der lucht langs de veeren over haar oorgaatjes en den zwaren vleugelslag van den »wilde«.

Hè, dat was 'n genot; ze waren nu zoo hoog, dat ze zich voorstelden in den hemel te zijn; de zon scheen ook warmer. Tot opeens:

Hoor! zei de man-eend.

Zij hoorde niets, want zij hijgde; zoo'n vlucht had ze nog nooit gemaakt; daar kwam bij, dat ze den geheelen winter bijna niet gevlogen had. Wat bonsde haar hart; ze kon bijna geen adem meer krijgen; de lucht streek ook zoo snel langs haar neusgaten, maar toch hield ze zich dapper.

Hoor! zei de man-eend wederom.

Wat? hijgde ze terug, en tegelijk bemerkte ze dat hij daalde en z'n vleugelslag verminderde.

Zie je die zwart-grijze streep beneden?

Even dook ze met de kop naar beneden.

Ja, daar was ze, die zwarte streep.

En wat is dat? vroeg ze.

Dat is mijn stam! kwèkte de »wilde«, ze liggen op »de Meer«, daar gaan we heen.

Mèt dook zijn kop naar beneden, welke beweging zij ook maakte en toen ze lager kwamen, hoorden ze 't geroep der stamgenooten. Nog een oogenblik en ze scheerden over 't water; de man zette zijn pooten en vlerken vooruit; hij stoof op 't water dat de rood-bruine borstlijn met schuim als besneeuwd werd; zij volgde. Even nog wipte hij op en schudde met kracht zijn vleugels uit, waarna hij ze gemakkelijk op den rug plooidde.

In alles deed ze hem na.

't Leek wel, of er duizend eenden waren, in zoo'n lange lijn drevén ze op 't water. Die bij hun neerstrijken vlak bij waren, hadden zich gehaast ruimte te maken, nu echter kwamen ze langzaam naar hun toezwemmen.

Allemaal man-eenden als haar »wilde,« allemaal vrouwtjes als zij; wát 'n prachtige stam!

Den geheelen dag speelden ze in 't heldere, zuivere water, doken onder en kwamen weer boven, de golfjes met hun vleugels slaand; ze zwommen plat en met uitgerekten hals, de kop vlak op 't water. Enkele mannetjes pikten de vrouwtjes in den kop, haar soms geheel onder water duwend; anderen riepen met hun prachtige verklinkende stem of wipten op en sloegen met de vleugels.

Toen ten slotte de zon in 't oosten den geheelen horizon in schaduwbeeld afteekende en aan de lucht een diep-purperen tint gaf, zwommen ze naar 't riet dat aan den oever stond; daarachter lagen drassige lage landen die nog wel een halshoogte onder water stonden. Haar »wilde,« die 't lage overstromde land op zwom, wist alle scherpe sprietjes plat te drukken en maakte een spoor, waarlangs zij veilig kon zwemmen.

Was dit hier luilekkerland? Wat 'n voedsel!

Haar »wilde« slobberde dat de boerezoon 't op de »Plaats« bijna kon hooren; tóch liet hij voor haar het lekkerste.

Dát was nog eens een leventje; die heerlijke vrijheid, die ruime wereld om haar heen, dat prachtige licht tusschen de betraande sprietjes in die zuivere frissche lucht!

Langzamerhand werd het de tijd van het tweelicht; ze waren gekomen aan een groote »drijfpolle« die door storm op 't land geslagen was; het doode riet teekende steil haar vorm. De »wilde« wrakste zich met de borst er bovenop en zocht; éven bewerkte hij een kuil met snavel en pooten en ging toen een paar pas verder in een andere liggen.

In de eerste diepe droge kuil legde zij zich neer; de kop achterover onder de vleugels.

Dommelend hoorde zij al de geluiden die de lucht tot haar voerde; ze hoorde in de verte een hond blaffen, ze hoorde den zang van het als doode riet; 't gagagak van een troep ganzen hoog in de lucht, tot ze eindelijk in slaap viel, droomend weer mee te doen aan het sterk-degenererend spel der »tammen« op de »Plaats«....

Wakker werd ze door vleugelslag; ze zag de »wilde« hoog op staan; hij leek, zooals hij daar stond, wel tweemaal zoo groot als gisteren. Zij ook rekte zich; toen de wilde wegvloog volgde ze en viel even na hem in »de Meer«.

Wasschen en plassen ging over in spelen en duiken, tot zij op eens voelde dat zij in haar kop werd gebeten; het benevelde haar zinnen; nog even voelde zij 't gesuis van water om haar ooren en bemerkte ze dat haar neusgaten vol liepen. Even later was ze weer boven; het mannetje zwom naar den wal; zij volgde, na eerst de nog aanhangende waterdruppels van de veeren te hebben geschud.

Zoo kwamen ze aan den rietkraag. Droog was hier de door wortelstokken gevormde aarde, hooger dan 't laagland; prachtige kuilen waren omringd door riet.

De »wilde« was al spoedig begonnen een prachtig ovaalronde kuil, met pooten en bek te bewerken; scherpe stukjes werden er uit gehaald, knobbels geëffend, tot eindelijk de kuil egaal rond en diep was.

Daarna trokken ze 't land in om hun ochtendvoedsel.

Prettig ging weer de dag voorbij; doch vreemd was 't, dat zij zijn stem dien geheelen dag niet gehoord had.

»Babbelen en kwebbelen is bepaald minderwaardig,« dacht ze, maar hij zei:

»Geluid verraadt ons.« En toen bracht hij haar naar de diepe, mooie, zachte kuil, waarin zij zich werktuigelijk neervlijde, terwijl hij van den oever in het water ging. Als ze haar kop even omhoog stak, zag ze hem »waaks« en in actie drijven; zich draaiend en keerend en naar alle kanten uitziend.

Tot zij op stond...

Toen vloog hij op, over 't nest heen en zag het eerste pand hunner liefde....

Vier dagen verliepen en vier prachtige, licht-blauw-groene eieren lagen in 't nest.

Op dat oogenblik meende de man, dat hij zijn meerdere kennis moest doen blijken.

Handig werkte hij, tot drie even buiten den rand van het nest lagen, één bleef er in. En iedere morgen werkte hij er een ei uit.

Waarom doe je zoo? vroeg ze angstig en niet begrijpend.

Wel, zei hij met zijn prachtige, zware stem, als de kinderen buiten komen, moet dit toch zooveel mogelijk op dezelfde tijd zijn; 't eerste zou komen als het laatste ei gelegd is en wie moet dan voor alles zorgen?

Achttien eieren waren tenslotte gelegd; de volgende dag bracht geen nieuw. Handig plukte de »wilde« veeren uit zijn lijf en vulde den kuil, terwijl hij alle eieren voorzichtig in 't nest werkte.

Toen kreeg zij de volle zorg over 't kostbare halfkroost; al hare warmte gaf ze met liefde; dagen en dagen bleef ze op 't nest tusschen 't riet, terwijl de »wilde« waakte en zorgde. Na 'n tiental dagen voelde ze onder haar broedend lijf 'n geklop dat met den dag sterker werd.

Angstig, niet wetend, riep ze de »wilde«.

Stil, zei hij, geluid verraad.

Maar 't was reeds te laat, want plotseling zagen ze den boerenzoon vlak bij 't nest; de wilde vloog in »de Meer« en zij, meer loopend dan vliegend, scharrelde eveneens naar 't water.

Nòg zagen ze beide, hoe hij zich bukte en z'n pet van 't hoofd nam; nòg voelden ze die seconden als uren van angst; toen stond de boerenzoon op, de pet in de beide handen begaf hij zich naar een bootje waarmee hij even later wegvoer.

Ze vlogen op, en over 't nest.

Leeg, jammerden ze beiden als in één kreet. Leeg! en toen vlogen ze weg, ver-ver weg van de plaats waar ze die oneindige smart hadden geleden.

Er brak een ellendige tijd aan; 'n tijd waarin ze treurden over 't verschrikkelijk verlies.

Ze leefden nu in polderslootjes, waar weinig voedsel was en ze had het zoo noodig, want uitgeput was ze, lichamelijk en moreel. Liefst bleef ze stil liggen onder wat overhangend gras; wat kon 't haar schelen, of de natuur thans in volle leven was, dat bracht toch niet haar kroost terug!

De »wilde« nam haar wel eens een eindje mee, als hij een voedselbron had gevonden, maar ze had geen eetlust. Ze bleef 't liefst in haar schuilprieel.

Ze werd mager, verveerde, tot de pijlen van het nieuwe kleed slechts haar lijf dekten, maar dacht aldoor nog aan den »wilde« die zoo weinig aan haar had.

Op »de Meer« spelen, daar was geen sprake van, buitendien, dèze was geheel ontvolkt; ze waren gepaard, de stamgenooten, en landwaarts getrokken; hadden hun nesten gebouwd, evenals zij gedaan hadden, en verder... Ze had opgemerkt, dat de »wilde« ook niet met deze levenswijze tevreden was; iederen morgen als hij uitvloog bleef hij langer weg en zwom, als hij gekomen was, wat in de buurt rond. Dan voelde ze zich weer rustig, ze wist zich bewaakt door den trouwe.

Maar op een morgen had hij zich met zò'n vaart opgegeven, dat ze er van geschrokken was; zijn hals had hij gerekt, de pooten bijna tot den staart gespannen; hij wiekte de vleugels tot piepens toe. Ze had zich angstig gemaakt, als voelde ze, dat hij haar verlaten zou en haar ingeving volgend, wrakste zij zich op het land, ging op een hooge zodenhoop staan, al maar den »wilde« naziend die hoe langer hoe hoger steeg tot tenslotte zijn groot lijf zich slechts als een stip afteekende tegen een witte wolk. Ze voelde dat hij niet zou terugkeeren; hij moest de lucht in, de wereld in, wellicht naar de zee, waar't wier zoo vol drijft en waar 't voedsel maar voor 't slobberen is; dāt voelde ze en plots kwam over haar een gevoel van eenzaamheid.

Dagen leed ze honger; ze werd zoó zwak, dat ze bijna niet van den grond kon opvliegen. Als ze zich op 't land in 't zonnetje had zitten koesteren en dan weer in 't slootje voedsel wou zoeken, liet ze zich maar in 't water plompen, omdat de pooten haar lijf bijna niet konden dragen.

Haar verlangen ging naar de kinderen; duidelijk had ze gezien, dat het de »Boerezoon« was geweest, die het nest had beroofd, haar kinderen moesten op de »plaats« zijn. Daarheen ging haar intens verlangen; ze wou er heen, maar wist niet hoe.

Ze waren met hun beiden in snelle vlucht over meren en plassen gevlogen, over torens van dorpen, over weiden en boschjes, uren lang; nú had zij niet de kracht om weer dien grooten tocht door de lucht te maken; in al hare ellende uitte ze een kreet van hevige smart.

Zélf schrok ze en vloog op; vloog verder naar den kant waar de zon haar reis begint, al hooger, alsof het sterke verlangen haar buiten-natuurlijke kracht gaf. Met de kop iets naar achteren gekromd, de pooten hangend, vloog ze met vermoeide, slappe vleugelslag; later de hals gerekt en de pooten opgetrokken, werd de vlucht sneller. Ze vloog over de dorpen, over watermolens, tusschen hoog riet half verborgen, tot ze zakte en vermoeid neer viel in een plas, die bedekt was met groene wieren.

Werktuigelijk begon ze te slobberen; de vlucht en de frissche lucht hadden haar goed gedaan; ze at van het heerlijke voedsel dat hier volop was en rustte later uit tusschen het riet in den modderigen plasoever.

Den anderen morgen voelde ze zich sterker; ze voelde in zich de kracht om verder te gaan, om de »Plaats« te bereiken; en toen ze opvloog, hoorde ze zelfs het piepend geluid van haar vleugelslag.

Uren vloog ze; goddank, daar was »de Meer«; deze over en dan over 't wilgeboschje bij het baken, dan nog maar vijf minuten! Ze zag reeds de overhangende boomen der »Plaats« en daarnaast de bekende watermolen, zoo'n vreemde, die ze uit duizenden zou erkennen; toen hoorde ze weer in eens het gekwèk der »tammen« en waaide neer in de sloot die voor het heem liep.

Moe was ze, maar niettegenstaande dat, maakte ze halve cirkeltjes, tegelijk naar alle kanten uitzien; even later zwom ze langzaam naar de »Plaats«. Dàar zag ze den nieuwen toom halfwasschen eenden, prachtig wildkleurig; ze voelde haar hart bonzen en in hevig verlangen vloog ze op en viel neer tusschen haar kinderen, die verschrikt uiteenstoven en zich op het heem werkten.

Ze herkennen mij niet kreet het in haar, en ik vóel toch, dat dát mijn kinderen zijn!

Ze herkennen me niet! scheurde het door haar borst en zij wrakste zich ook op het heem, naar haar kinderen, die zij al haar warmte had gegeven, waarvoor ze zich toch een tijdlang met geheel haar lichaam en ziel had opgeofferd.

Toch waggelde ze naar hen toe; maar bang als ze waren voor die vreemde, schoven ze in hun hok, waarin ze door een andere eend waren uitgebroed. Zij volgde; maar de »wilde toom« kroop op een hoop in den versten hoek van het hok, terwijl zij op een vijftal halslengten afstands bleef.

De »Boerenzoon« had haar gezien, haar herkend, en stil van boom tot boom gaand naderde hij de schuif van 't hok, die hij plotseling deed neervallen.

Hevig schrok ze; ze fladderde door het eendenhok, de kinderen bang makend, die op hun beurt met slaande vleugels heen en weer wiekten, nog banger voor de vreemde.

In haar overgrootte moedervreugde had zij niet bemerkt, dat de »Boerenzoon« de schuif opende om haar te grijpen. Hevig spartelde ze tegen, maar tegen zoo'n kracht was niet te worstelen; zij moest zich gewonnen geven, terwijl de man haar bij de vlerken vasthield en mee voerde.

Wat er toen gebeurde wist ze niet, maar zeker is het, dat toen hij haar losliet, zij niet van de grond kon opvliegen en dat haar tong telkens tegen een scherp uitgeknipte rand van de onderkaak kraste, wat haar pijn deed. Ze moest dus blijven bij de »Plaats« en weer meedoen aan het vernederende leven der »tammen«.

Maar ze werd langzamerhand sterker en zwom reeds verder dan de anderen, vooral naar de breede kolk, waar het wier zoo dicht lag. Daar ging ze heerlijk slobberen; maar

vreeselijk, 't wier bleef haken en hangen in het uitgeknipte merk aan de onderkaak, zoodat ze soms meters lange draden achter zich sleepte. Dom was ze echter niet, immers zij stamde af van de »wildena, van de oerstammen.

Dikwijls op den dag roste ze de onderkaak langs de modder op 't heem, en werkelijk was 't alsof het merk zich vulde; bij 't heerlijke slobberen werd de ellende door den scherpen hoek hoe langer hoe minder gevoeld. Dit hield ze vol, weken lang; ondertusschen voelde ze zich weer de oude worden, ze voelde de vleugels groeien, zij probeerde zelfs in den nacht te vliegen.

Wat had ze hier? Haar kinderen wilden haar niet herkennen en zij, die alles voor hen had opgeofferd, was en bleef een vreemde voor hen.

Langzamerhand werden de dagen korter; de wind roesde in herfst-toon en het riet tintte in zijn sterven, zij was weer sterk, de vleugels waren weer aangegroeid. Voor de anderen en ook voor den Boerenzoon echter bleef ze nog vleugelkort.

Ze was immers in dien bepaalden nacht al eenige malen om de »plaats« gevlogen, zonder dat ze moe werd.

Op een morgen, toen de zon haar reis weer was begonnen en 'n dunne mist over 't veld waasde, was ze de sloot opgezwoomen, ze plaste en waschte zich in het heerlijke frissche water, dook kopje onder en sloeg met de vlerken, van louter speelschheid op 't water.

Wat was dat? Ze hoorde het toch duidelijk, »kom!« Ze hoorde den zwaren vleugelslag! Dat kon niet anders zijn dan de »wilde«, de prachtige »wilde«, die edele, die haar dus niet had vergeten.

En weer hoorde ze, »kom« en plotseling ook het piepen van den zwaren slag, dat nader kwam, dat over haar heen ging en haar bedwelmde en suggestief haar zich deed opgeven.

Weer vlogen ze vleugel aan vleugel als in het voorjaar, weer loensde zij naar den prachtigen kop en de mooie kleuren, wèer zeilde onder hen door het baken en het wilgenboschje en wèer zag ze de wereld van blauw, toen ze boven »de Meer« kwamen.

Daar lag de stam in ontelbare exemplaren; ze zaaiden tusschen haar neer. Heerlijk, hier was weer de vrijheid, ze had weer haar »wilde«, die sterke, met die prachtige indigokleuren in den kop. Hij was nog mooier en forscher en grooter dan in 't voorjaar.

Toen gebeurde het vreeselijke.

Op een afstand kwam snel een wit vaartuig op hen aan, nog ziet ze hoe de »wilde« opvliegt en haar roept te volgen, maar op hetzelfde oogenblik hoort ze een geweldigen knal en voelt ze een druk alsof ze geen lucht meer kan krijgen. Ze ziet de »wilde« terugvallen, rondspartelend met den kop hangend in het water; zonder zich te bezinnen keert zij terug en valt neer naast den prachtigen vogel. En nog nader komt de witte boot; ze ziet nog even dat haar maneend de kop stuurloos opricht, die waggelend weer terug valt in 't water.

Eèn kreet van wanhoop, de laatste die opkrijschte uit haar ziel; toen voelde ze een slag in haar hals en kop, ze viel op zij, sloeg nog even met de boven liggende vleugel en stierf naast hem, dien ze hoog had vereerd en met heel haar ziel had liefgehad.

L. A. DOKKUM.